

Гмиріна С.В.,

старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Добір навчального вокального репертуару як складова фахової підготовки естрадного співака

У статті розкрито технологію та методи добору навчального естрадно-джазового вокального репертуару для студентів-вокалістів у класі сольного співу, висвітлено принципи добору вокальних творів педагогічного репертуару. Визначено роль методично вірно підбраного репертуару у процесі професійної підготовки майбутніх солістів-вокалістів естрадного спрямування. Розкрито зміст вокальних жанрів: вокаліз, народна пісня, джазовий стандарт, романс, світовий хіт, які є складовими навчально-педагогічного репертуару майбутнього естрадного співака. Запропоновано приклади музичних композицій, які сприятливо впливатимуть на вокальний розвиток студента-вокаліста.

Ключові слова: навчальний вокальний репертуар, естрадний співак, естрадно-джазова музика, навчальний процес, вокальні здібності.

Гмырина С.В.

Подбор учебного вокального репертуара как составляющая профессиональной подготовки эстрадного певца

В статье раскрыта технология и методы подбора учебного эстрадно-джазового вокального репертуара для студентов-вокалистов в классе сольного пения, освещены принципы отбора вокальных произведений педагогического репертуара. Определена роль методически верно подобранного репертуара в процессе профессиональной подготовки будущих солистов-вокалистов эстрадного направления. Раскрыто содержание вокальных жанров: вокализ, народная песня, джазовый стандарт, романс, мировой хит, которые являются составляющими учебно-педагогического репертуара будущего эстрадного певца. Предложены примеры музыкальных композиций, которые будут благоприятно влиять на вокальное развитие студента-вокалиста.

Ключевые слова: учебный вокальный репертуар, эстрадный певец, эстрадно-джазовая музыка, учебный процесс, вокальные способности.

Hmyrina S.V.

Selection of Academic Vocal Repertoire as Part of Singer Professional Training

The article discusses technology and methods of selection of training pop-jazz vocal repertoire for solo singing classes. Selection of training repertoire requires the vision of pedagogical process as an integrated and coherent system, taking into account the individual capabilities of the students-singers, temperament, vocal and overall musical culture. Selected repertoire for every student must meet the level of his vocal and performing skills and to promote vocal and artistic development and maintenance of the singer. The article assesses the principles of selection of the vocal works for pedagogical repertoire, the methods of selecting of training pop-jazz repertoire for students-vocalists. It is stated that perfect methodically selected training repertoire plays a great role in future soloists-vocalists professional training. Students are recommended to start with vocal compositions with a small, limited range of singers, in the middle tessitura voice at a moderate pace, with a simple melodic line. Selection of difficult repertoire can cause negative consequences. If the vocal work requires a great strength in sound or uncomfortable for the student singer's tessitura, it can cause injury of vocal apparatus. It is highlighted the content of vocal genres that are the basis of future singers-vocalists' educational training repertoire, in particular: vocalise, folk songs, jazz standards, romance, world hit. It is offered examples of musical compositions that have a positive impact on the student-vocalist's vocal development.

The article defines the role of the right repertoire for future soloists' training. There also analysed methods of formation of the training pop-jazz repertoire. Diverse training vocal repertoire acquisition contributes much experience in various areas of pop-jazz music. In the process of professional training each student

finds his favorite style that suits his temperament, nature and vocal music taste. Therefore every teacher must help shape an individual performing style of student by a true vocalist vocal repertoire selection.

Key words: *training vocal repertoire, future soloists, pop-jazz music, educational process, vocal abilities.*

Постановка проблеми. Процес добору навчального педагогічного репертуару є найважливішою складовою роботи зі студентом-вокалістом у класі сольного співу. Робота з добору навчального вокального репертуару триває упродовж усього навчання студента у вищому навчальному закладі та протягом творчого життя виконавця. Ця проблема постійно розглядається науковцями та видатними майстрами-вокалістами, але й сьогодні вона є актуальною як для викладачів, так і для студентів-вокалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі добору навчального репертуару присвячено роботи багатьох учених, педагогів вокалу та виконавців (В. Антонюк, А. Арутюнова, Т. Березняк, А. Вікторов, П. Голубєв, А. Доливо, Д. Аспелунд, В. Кузнецов та інші). Проте проблема добору навчального вокального репертуару для студентів-вокалістів ще недостатньо досліджена і є актуальною, що й визначило мету та завдання цієї статті.

Мета статті — запропонувати технологію добору навчального естрадно-джазового вокального репертуару у класі сольного співу для студентів вищого мистецького навчального закладу. **Завдання статті:** 1) проаналізувати методи добору навчального естрадно-джазового репертуару для студентів-вокалістів; 2) визначити значення доцільно дібраного навчального вокального репертуару у фаховій підготовці естрадних співаків.

Виклад основного матеріалу. Вокальний репертуар є фундаментом освітнього процесу і важливим засобом виховання естрадного співака. Одна з основних проблем підготовки естрадного співака у вищих мистецьких навчальних закладах пов'язана з добором навчального вокального репертуару, який має бути спрямованим на розвиток вокальних здібностей, формування художнього смаку, засвоєння жанрів, різнобарв'я стилів естрадно-джазової музики тощо.

В. Кузнецова пропонує здійснювати добір естрадного репертуару на основі таких принципів:

- художня цінність та естетична значимість музичних творів;
- доступність для виконання;
- педагогічна доцільність;
- тематичне, жанрове та стильове різнобарв'я [3, 17].

Добір навчального репертуару потребує від викладача перспективного бачення педагогічного процесу як цілісної та послідовної системи, враховуючи індивідуальні здібності студента-вокаліста: темперамент, вокальні дані та загальний рівень музичної культури. Репертуар, дібраний для кожного студента, має відповідати рівню вокально-виконавської

майстерності та сприяти вокально-технічному і художньому розвитку співака.

На початку навчання студентів-вокалістів рекомендовано застосовувати вокальні твори з невеликим, обмеженим співацьким діапазоном, на середній теситурі голосу, у помірному темпі, з нескладною мелодійною лінією. Добір складного репертуару може призвести до негативних наслідків. Якщо вокальний твір потребує великої сили звуку або знаходиться у незручній для студента-вокаліста теситурі, то це може призвести до травми голосового апарату. Також вокальні та технічні труднощі, які студент не в змозі подолати, надалі призведуть до пригніченості, викликані невдачами.

Про інший бік проблеми добору репертуару говорить Д. Аспелунд: «Тривала повторність однотипних за труднощами завдань вбиває зацікавленість учня... стомлює, а часто травмує голосовий апарат молодого співака» [2, 164]. Дуже часто ми зустрічаємо такі приклади. Студент-вокаліст, який працює у мистецьких закладах, отримує травми голосового апарату, не впоравшись зі складним вокальним твором без керівництва викладача. Д. Аспелунд пропонує таке розв'язання цієї проблеми: «Загальний дидактичний принцип руху від простого і доступного до більш складного, від знайомого, звичного до незнайомого, безперервність цього руху — запорука здорового розвитку» [2, 164].

Працюючи зі студентами старших курсів, ми ускладнюємо репертуар. Чим більше вокально-технічних труднощів, тим швидше ми зможемо виявити рівень вокального розвитку студента, його недоліки, над якими потрібно буде працювати. Цей педагогічний прийом потребує певного досвіду викладача.

Важливо зазначити й те, що на процес формування вокального репертуару має вплив і ступінь емоційної чуттєвості студента-вокаліста. Детально про це говорить А. Арутюнова: «Завданням викладача є знайти та заповнити відсутню емоційність студента шляхом добору відповідного репертуару та, навпаки, для експансивного студента репертуар необхідно обмежувати мелодійними вокальними творами для того, щоб він встигав контролювати свої емоції» [1, 47].

Репертуарний список співака має бути різноманітним за тематикою та стилістикою. На жаль, деякі викладачі з вокалу складають репертуар студентам, використовуючи єдину стилістичну основу, обмежуючи творчий процес виконання популярних вокальних творів певного стилю. Такий підхід суперечить специфічним особливостям вокального естрадного мистецтва та може призвести до однобічності розвитку естрадного

співака, копіювання виконавських манер, однамітності виражальних засобів тощо.

Як засвідчує досвід роботи зі студентами-вокалістами у мистецьких навчальних закладах, для повноцінного професійного розвитку в процесі фахового навчання вокальний репертуар має складатися з основних різножанрових та різностильових творів: вокаліз, народна пісня, джазовий стандарт, романс, світовий хіт та ін.

Твори у стилі ретро, сучасні естрадні пісні, пісні воєнних часів або на воєнну тематику, патріотичні пісні, пісні з мюзиклів або кінофільмів, авторські пісні є бажаними у педагогічному репертуарі викладачів вокалу.

Вокаліз — вокальна вправа, твір для голосу без слів, виконується на голосну або на склади. Використовується для розвитку голосу та вокальної техніки. У вокальній педагогіці велике поширення набули вокальні етюди Ф. Абта, Дж. Конконе, Г. Зейдлера, Г. Адена, М. Глінки, Г. Панофка, Н. Вілінської, М. Мірзоевої. Якщо студент-вокаліст не знає нот, то в цьому випадку рекомендовано співати вокалізи виключно з назвою нот, а потім переходити на спів на голосну або склади. Поряд з вокальними вправами згаданих композиторів існують естрадні та естрадно-джазові вокалізи сучасних композиторів, які відрізняються джазовою гармонією у супроводі та манерою виконання. Як показує практика, студенти без музичної освіти скоріше запам'ятовують естрадні вокалізи і співають їх з назвою нот.

Репертуар студента-вокаліста включає у себе народну пісню або обробку народної пісні, які виконуються як а саррелла, так і з супроводом. «Особливо потужний імпульс розвитку сценічного життя народної пісні надала нова фольклорна хвиля 60–70-х рр. — суспільно-культурний рух, який відродив інтерес до витоків народнопісенної творчості, його етнічної сутності та імпрровізаційної природи» [4, 348–349]. Обираючи народну пісню, викладач має звернути увагу на якість обробки, аранжування, трактування фольклорного матеріалу. Буває, що після невдалої естрадної обробки народна пісня втрачає стилістичні особливості або зазнає їх спотворення. Тому в процесі роботи з народною піснею потрібно вивчити її історію, варіанти виконання, відібрати такі прийоми і засоби виразності, які допоможуть відтворити музичний образ цього твору.

Якщо студент має схильність до вокальної імпрровізації, можливо поекспериментувати з народною піснею в джазовій обробці. На музичному аутентизмі побудована творчість таких сучасних виконавців та музичних груп, як: «ТаРута», «Гуляйгород», «Тартак», Пелагея, Оксана Пекун, Ніна Матвієнко, Олег Шак, «Волинь», «Go-A», Тарас Чубай та «Нічлава», Квітка Цісик, «Джерела», «Фата Моргана», «Піккардійська терція», «ManSound», «Млада», «Дуліби», «Астарта»,

вокальні композиції яких можуть стати прикладом для студентів-вокалістів під час добору програми із сольного співу.

Вивчення музичної стилістики фольклорних пісень дуже важливе для естрадного виконавця, тому що на цьому матеріалі виховується інтерес до народної вокальної творчості, формується національне музичне мислення та індивідуальний виконавський стиль.

Романс — невеликий музичний твір для голосу в супроводі інструмента, написаний на вірші ліричного змісту. Жанр російського романсу сформувався на хвилі віянь романтизму в першій половині XIX ст. Вагомий внесок у його становлення зробили композитори О. Аляб'єв, О. Варламов і О. Гурільов. «Золотий вік» російського романсу припав на початок XX ст. О. Вертинський, В. Паніна, А. В'яльцева, Н. Плевицька стали яскравими представниками цього жанру. Пізніше традиції романсу продовжували Петро Лещенко, Алла Баянова, Ізабелла Юр'єва, Тамара Церетелі і Вадим Козін. Відродження романсу прийшлося на 1970-ті роки, коли романси стали виконувати М. Сліченко, В. Баглаєнко, В. Пономарьова, Н. Брегвадзе, В. Агафонов та інші артисти [4, 547]. Але й сьогодні романс не втрачає своєї актуальності. Цей жанр представлений у творчості відомих співаків нашого часу. Обираючи романс до навчального репертуару слід звертати увагу студента на історію його створення, піджанр, до якого він належить, виконавця та на відтворення загального настрою літературного тексту.

У репертуарі студента-вокаліста джазовий стандарт є основним програмним твором. Джаз — це вид музичного мистецтва, заснований на імпрровізаційності та особливій ритмічній інтенсивності [4, 186]. Джазовий стандарт — мелодії, які джазові музиканти використовують як теми для імпрровізації. Специфіка джазу полягає в тому, що музикант не пов'язаний строго написаними нотами. Ця свобода дає змогу спілкуватись між собою музикантам, навіть якщо вони вперше зустрілись на сцені. Індивідуальність стилю джазових музикантів і специфіка джазового мистецтва (імпрровізація) дають їм змогу виконувати одну і ту ж тему протягом багатьох років не схоже один на одного. Деякі джазові стандарти були створені джазменами, але багато пісень було спочатку поп-піснями кінця XIX — початку XX ст., виданими нью-йоркськими видавництвами групи «Tin Pan Alley», піснями з бродвейських мюзиклів або з голлівудських кінофільмів. Знати кілька сотень стандартів вважається хорошим тоном як для джазового музиканта, так і для естрадно-джазового співака. Для того щоб джазовий стандарт став мовою спілкування студента-вокаліста, майбутнього естрадного виконавця з іншими музикантами, викладач повинен познайомити його з творчістю найкращих джазових вокалістів — Mahalia Jackson, Bessie Smit, Billie

Holliday, B.B. King, Ella Fitzgerald, Sarah Vaughan, Anita O'Day, Frank Sinatra, Peggy Lee, Julie London, Diana Washington.

З проникненням у джаз ритмів латиноамериканської музики в арсенал джазменів увійшла босанова, а також спірічуелс, блюз, балади, пісні з мюзиклів тощо. Королями босанови є Antonio Carlos Jobim, Joan Gilberto, Elis Regina, Mausa. Серед сучасних виконавців джазу варто відзначити таких: Jamie Cullum, Jim Hendricks, Bobby Mc Ferrin, Diana Krall, Cassandra Willson, Rachele Ferrell, Shirley Horn, Eva Cassidy, Katie Melua, Ledisi, Лариса Доліна, Azizah Mustafa Zade та ін.

Більшість джазових стандартів стали класикою джазу, тому в роботі зі студентами-вокалістами краще пропонувати такі невмирущі композиції: "St. Louis Blues", "All of Me", "Indiana", "Autumn Leaves", "Body and Soul", "Black Coffee", "By, by, Blackbird", "Blue Moon", "After You've Gone", "Oh, Lady Be Good!", "The Man I Love", "Sweet Georgia Brown", "Honeysuckle Rose", "Stardust", "Body and Soul", "I Can't Get Started (with You)", "My Funny Valentine", "All the Things You Are", "Summertime", "How High the Moon", "Take the 'A' Train", "Lover Man (Oh, Where Can You Be)", "Round Midnight", "Stella by Starlight", "Autumn Leaves", "The Night has a Thousand Eyes", "Here's That Rainy Day", "My One and Only Love", "Misty", "Satin Doll", "Take Five", "Cry Me a River", "Corcovado", "Desafinado", "Fly Me to the Moon", "A Foggy Day", "Hello, Dolly", "The Girl from Ipanema", "How Insensitive", "It's All Right with Me", "Love for Sale", "Misty", "Lullaby of Birdland", "Perdido" та багато інших.

Вивчення музичної стилістики джазових стандартів є дуже важливим для естрадного виконавця, тому що ця музика є класикою для студентів естрадно-джазового напрямку. На цьому матеріалі виховується інтерес до джазу в цілому, формується музичне мислення та індивідуальний виконавський стиль. Обираючи джазовий стандарт, викладач повинен звернути увагу студента на різноманітні варіанти виконання цього стандарту різними виконавцями. Буває, що один стандарт може бути виконаний у різних стилях (свінг, босанова, балада). Тому в роботі із джазовим стандартом потрібно вивчити історію пісні, варіанти її виконання та обрати такі прийоми і засоби виразності, які допоможуть відтворити неповторний музичний образ цього твору.

ДЖЕРЕЛА

1. Арутюнова А.Б. Совершенствование профессиональной подготовки эстрадного исполнителя (вокалиста) на современном этапе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / А.Б. Арутюнова. — М., 2013. — 192 с.
2. Аспелунд Д.Л. Развитие певца и его голоса / Д.Л. Аспелунд. — М. : Музгиз, 1952. — 164 с.
3. Кузнецов В.Г. Теория и методика учебно-творческого процесса в любительских и эстрадных оркестрах и ансамблях / В.Г. Кузнецов. — М. : Музыка, 2000. — 59 с.
4. Уварова Е.Д. Эстрада в России. XX век. Энциклопедия / Е.Д. Уварова. — М. : Олма-Пресс, 2004 — 862 с.

Світовий хіт — популярний, впізнаний, відомий слухачам музичний твір виконавця, який вийшов на перше місце хіт-параду. У більш широкому сенсі — щось дуже поширене, що подобається багатьом слухачам.

Пропонуючи студентів-вокалісту світовий хіт, зверніть його увагу не тільки на композицію, але й на творчість виконавця, який заспівав цю пісню. Пісні, які стали світовими хітами мають деяку кількість cover-версій, які в свою чергу також мають велику популярність. Наприклад, стандарт "Sunny", який став світовим хітом на довгі десятиріччя, співали Ella Fitzgerald, James Brown, Frank Sinatra, гурти "Boney M", "Jamiroquai". Таку ж світову популярність має твір і "Georgia on my mind", який виконували Ray Charles, Louis Armstrong, Billy Holiday, Michael Buble та інші співаки. Пісня "Besame mucho" стала відомою завдяки красивій, простій мелодії та тексту про кохання. Її брали в свій репертуар такі виконавці як Julia London, Dalida, Diana Krall, Robertino Loretto, Kenny G, Cris.

У процесі роботи з естрадно-джазовими співаками потрібно пропонувати для формування репертуару знайомство з творчістю співаків та гуртів, пісні яких стали світовими хітами: Whitney Houston, Mariah Carey, Etta James, Aretha Franklin, Chaka Khan та інших.

Такий різноманітний навчальний вокальний репертуар сприяє набуттю великого досвіду роботи в різних напрямках естрадно-джазової музики. У процесі фахового навчання кожен студент знаходить свій улюблений стиль, який відповідає його темпераменту, вокальній природі та музичному смаку. Тому кожен викладач має допомогти сформувати індивідуальний виконавський стиль студента-вокаліста шляхом вірного добору вокального репертуару.

Висновки. Отже, процес добору навчального вокального репертуару є найважливішою складовою роботи зі студентом у класі сольного співу. Добір навчального естрадно-джазового репертуару, виховання естрадної манери звуковидобування та методика постановки співацького голосу — процеси, які мають здійснюватися паралельно, доповнюючи один одного, і є важливими складовими фахової підготовки та професійної діяльності студента-вокаліста.